

УДК 077:655.5(091)-821.161.2

Варшавський журнал «Рідна Мова» в українському інформаційному просторі Польщі (30-ті роки ХХ ст.)

Михайло Лецкін,
канд. філол. н., проф.

Житомирський державний
університет імені Івана Франка

вул. В. Бердичівська, 40
10002, Житомир, Україна
e-mail: michaelangelo@i.ua

© Лецкін М., 2018

У статті розглянуто факти співпраці в щомісячному журналі «Рідна мова», який видавався протягом 30-х років ХХ ст. у Варшаві українським професором Іваном Огієнком, видатних літераторів-белетристів (С. Черкасенка, Б.-І. Анто-нича, А. Чайковського) та науковців (Л. Білецького, К. Студинського, Є.-Ю. Пеленського).

Ключові слова: місячник, журнал, часопис, літератор, поет, прозаїк, стаття.

Іван Огієнко, видаючи у Варшаві, в еміграції, у несприятливих національно-політичних і фінансово-матеріальних умовах своє перше редакторське дітище — український науково-популярний місячник «Рідна мова» (1933–1939), — намагався згуртувати навколо нього всіх співвітчизників, які опинилися поза межами Великої України. Заслуги видатного українського просвітника в цьому згуртуванні важко переоцінити. Він залишався вірним собі, як професорові-лінгвісту, зацікавленому перш за все боротьбою за всеукраїнську єдину літературну мову, яка покликана бути підвалиною соборного цементування української нації, знову (після визвольних змагань 1917–1921 рр.) бездержавної та розшматованої, і сама назва часопису свідчила про цей напрямок. Однак поступово, особливо ближче до завершального етапу існування журналу, видавець-редактор став усе більше уваги приділяти, поруч із мовними, питанням розвитку сучасної української літератури. З 1938 року журнал уже прямо позиціонує себе у цій іпостасі, про що свідчить програмна стаття, написана І. Огієнком: «Рідна мова» стає журналом і літературним». А з наступного, завершального 1939 р., в журналі з'являється рубрика «Денник літературної критики. Нові видання», і критиком тут виступає сам І. Огієнко.

Стан розробки проблеми

Сучасні дослідники (Т. Воротняк, Б. Коваленко, Н. Коваленко, Л. Марчук, О. Опанасюк, особливо інтенсивно Є. Сохацька) вже звер-

талися до аналізу різних аспектів Огієнкових журналів [1; 3; 4; 7; 8; 11; 13; 14, 83–132, 198–216; 15].

Постановка завдання

Метою нашої розвідки є дослідження того, як представлена творчість українських письменників і критична думка літературознавців на сторінках місячника «Рідна мова».

Виклад основного матеріалу

Серед письменників першої величини, що співпрацювали з «Рідною мовою», був Спиридон Черкасенко (1876–1940), автор поетичної збірки «Хвилини», книжки «На шахті», п'єс «Хуртовина», «Про що тирса шелестіла», «Казка старого млина», «Коли народ мовчить», «Северин Наливайко», «Ціна крові» та ін. Якщо 1917 року І. Огієнко друкувався в журналі «Вільна українська школа», редагованому письменником, і входив до складу працівників цього видання, то в 30-ті роки все було навпаки. С. Черкасенко став одним із активних авторитетних авторів Огієнкового часопису [5, 139, 186]. Так, у «Рідній мові» він був і як поет (поема «Наша твердиня. Серед малечі» про українську мову — 1936), і як прозаїк (уривки з історичних романів «Пригоди молодого лицаря», 1936, і «На полі Килиїмським», 1939) [14, 85; 16, 387]. Узагалі «журнал з номера в номер друкував заангажовані високим патріотичним змістом твори С. Черкасенка...» [14, 88]. І коли до видавця-редактора надходили звернення окремих емігрантів, яких тягнуло до розбрату, із заявами відносно того, що його не можна вважати справжнім письменником, то І. Огієнко з гідністю закликав таких «поціновувачів»: «Творімо українську культуру всіма силами нації» [5, 95].

Дуже цінував С. Черкасенка як взірцевого представника соборної української літературної мови наддніпрянського зразка й пізніше згадував: «Його мову я описав у своїй праці «Сучасна українська літературна мова», Варшава, 1936 р., а також «Каменярь всеукраїнської літературної мови» // «Рідна мова», 1937 р., с.139–140» [10, 285]. Про цю повагу, з якою І. Огієнко, редактор «Рідної мови», ставився до письменника, так пише сучасна дослідниця: «Особливо плідною була участь у журналі Спиридона Черкасенка, улюбленого і високошанованого Огієнком автора. У привітанні з нагоди 60-річчя С. Черкасенка («РМ». — 1937. — Ч. 3) І. Огієнко називає його Каменярем всеукраїнської літературної мови, творцем найкращих зразків духовної творчості, «найяснішим щирим світильником, що сонцем говорить і світить у нашій літературі» [14, 85].

Вельми продуктивною, хоч і нетривалою, була співпраця з «Рідною мовою» видатного молодого поета Богдана-Ігоря Антонича (1909–1937), автора віршованих збірок «Привітання життя» (1931), «Три перстені» (1934), «Книга Лева» (1936). У березні 1935 р. І. Огієнко,

вже знайомий з творами поета й захоплений ними, листовно просив Б.-І. Антонича, даючи водночас оцінку його віршів і тактовні поради:

«Дуже прошу Вас перелити в поезію значення рідної мови в нашому житті, — подати в віршах те, про що пишу я в «Рідній мові», — треба ворухити таке неворушке наше громадянство. Це пішло б до «Рідної мови».

Слово «оайстрений» зовсім добре... я все закликаю поетів до спільного творення нових слів, — аби тільки це «творення» було справді творче й не противне духові нашої мови.

Про Вас уже написав дві статті: одна... до 6 (30) числа «Рідної мови». Може трохи переоцінюю Вас, але чомусь вірю, що власне Ви розумієте, що талант — то праця, й будете глибоко й пильно працювати над собою, щоб дати високовартісні речі. Думаю, що тематика Ваша — нам старшим може «легенька» — з часом зміниться, бо кожний у нас мусить бути виразним патріотом-громадянином. Кожний талант нехай піде на службу народові. Мистецтва для мистецтва — це ще не для нас, народу недержавного. Об'єднати сонетну лірику з мотивами громадянськими — можна й треба.

З глибокою до Вас пошаною *І. Огієнко*» [12, 254].

2 березня 1936 р. видавець адресує поетові нове творче прохання: «Чи не могли б Ви написати для «Рідної мови» статтю про порівняння, як поетичний засіб у сучасних поетів? Або про одухотворення?» [12, 276].

Наслідком їхньої співпраці стала ґрунтовна стаття Івана Івановича з глибоким аналізом творчості поета та проникливий некролог, але вони були надруковані в іншому Огієнковому часописі.

Серед авторитетних дописувачів «Рідної мови» перших трьох років її існування був Андрій Чайковський (1857–1935) — український письменник (збірник оповідань «Із судової зали», повісті «Олюнька», «В чужім гнізді», «Бразилійський гаразд», «Малолітній» та ін.), громадський діяч, доктор права з Галичини [5, 139; 16, 373]. У першому номері журналу видрукував звернення «В справі нашої письменницької мови», де надав особливої уваги важливості вивчення та наукового опису українських діалектів як джерела збагачення мови літературної: «... ми ще гаразд не дослідили й не знаєм, які мовні скарби ховаються в тих ріжних діялектах, які там мовні перлини, що їх тільки брати б повними пригорщами до нашої літературної мови... треба подбати про те, щоб ті діялекти спрямувати в одне велике мовне річище, з якого треба виловити ті перлини...» [4, 40–41], а для цього необхідно збирати й паспортизовано оприлюднювати діалектні вислови й навіть цілі оповідання. В одній із брошур — додатків до журналу — І. Огієнко видрукував цю статтю А. Чайковського [5, 174].

До числа літературних критиків періодичного видання належав Леонід Білецький (1882–1955) — колега І. Огієнка у Київському уні-

верситеті Святого Володимира, професор, відомий шевченкознавець, автор праць «Перспективи літературної критики» (1925), «Принципи в літературному дослідженні і критиці» (1927), пізніших «Історія української літератури» (1947), «Марко Вовчок та її творчість» (1948), «Дмитро Дорошенко» (1949), «Омелян Огоновський» (1950) та ін. Ось як характеризував цей Огієнків часопис Леонід Тимофійович: «Капля довбає камінь не своєю силою, але постійністю. Ось такою каплею, що пробиває камінь нашої байдужості до рідної мови, і є «Рідна мова» — вона пробиває й байдужі серця, й байдужий мозок українського обивателя» [16, 380–381]. У листі від 28 березня 1935 р. І. Огієнко просив Л. Білецького: «Може дасте для «Рідної мови» про стиль якого письменника?» [12, 253]. Лист І. Огієнка від 3 квітня того ж року показує, якими були авторські «гонорари» в умовах безгрошів'я:

«На рахунок Вашого гонорара висилаю Вам: 1) «Рідна мова» числа 1–12 (без 2 і 3, їх нема) — 35 крон, 2) числа 13–24 — 35 крон + оправа 5 крон, 3) «Рідна мова» на 1935 р. — 30 крон, і 4) «Бібліотека» числа 1–4 — 15 крон, разом 120 крон (трирічники).

Платити не потребуєте, — заплатите статтями...» [12, 254].

У цьому ж листі знаходимо вимогу видавця-редактора, пов'язану з орфографічним розгاردіашем тієї доби: «Пристосовуйте статті до правопису «Рідної мови»» [12, 255]. У травні І. Огієнко продовжував «гонорарну» тему: «Звичайно, я Вам «Рідну мову» висилатиму на рахунок Ваших статей для неї... присилайте якнайбільше матеріалу, — все пушу...» [12, 258]. Як близькому товаришеві та впливовому діячеві української еміграції, І. Огієнко з душевним болем описував Л. Білецькому надзвичайно важку ситуацію, в якій доводилося йому видавати часопис під нападками деяких «своїх» же українців-галичан та їхніх часописів (14 травня 1935 р.): «Від тієї хвилини, як став я видавати «Рідну мову», не припиняються найбрутальніші напади п. М. Рудницького, чи то відкриті, чи приховані. Знаю, що робить він це на замовлення з Варшави, щоб остаточно вбити мене, бо тутешнім колам — з якими я розійшовся — на цьому залежить... В. Сімович веде шкідливу кампанію у Львові проти «Рідної мови», хоч я 4 рази запрошував його до співпраці. Чи не міг би Антонович — його великий приятель — вплинути, щоб той на решті переслав (перестав? — М. Л.) свою руйницьку працю?» [12, 260–261]. Навесні 1937 р. І. Огієнко скаржився другу на їхнього спільного приятеля — потенційного й бажаного кореспондента журналу: «...я просив Колессу про статтю ще перед виходом 1-ої кн., але він не дав... Три роки виходить «Р. мова», п'ять раз (коли не десять) просив статті, — не дав. Будьте певні — і не дасть... Тяжко мені це писати, але це так. Я Колессу глибоко поважаю й багато від нього чекав, на жаль — даремно» [12, 288]. У цьому ж листі І. Огієнко, полум'яний борець за соборну українську літературну мову, ставить питання різниці між діалектизмами як за-

собом стилізації мови персонажів і авторським мовленням: «Покажіть мені сторінку в «Рідній мові», де я писав, що не може бути провінціалізмів Стефаніка й т. ін.? Коли автор пише «прецінь» сто раз від себе, а не в розмові дієвих осіб, то це хіба провінціалізм?» [12, 289].

Залучив І. Огієнко до співпраці в журналі «Рідна мова» і свого однодумця Кирила Студинського (1868–1941), відомого українського філолога-славіста, літературознавця, мовознавця, фольклориста, письменника, громадського діяча, автора понад 500 праць головно з літературознавства (репресованого НКВС на початку радянсько-німецької війни). Редактор закликав Кирила Йосиповича «творити вперто» в часописі, обіцяючи зі свого боку «працювати вперто й нестримно, аби тільки громадянство допомогло» [16, 299]. Проте відразу ж почалися фінансові труднощі, про які читаємо в листі до К. Студинського від 20 березня 1933 р.: «Переобтяжений дрібною заробітковою працею та журую про завтрашній день... «Рідна мова» принесла мені багато праці, стільки ж клопоту й жодного заробітку» [17, 38]. Однак видавець титанічними зусиллями намагається долати всі перешкоди. Про це свідчить його лист від 25 березня 1935 р. з мотивами, відомими з уже цитованих рядків до Л. Білецького:

«... перше дуже Вам вдячний за побажання успіхів «Рідній мові». Ви хіба ліпше від інших розумієте значення й потребу для нас такого журналу. М. Рудницький із запеклістю пса кидається на мене, виконуючи волю Варшави. Але, здається, громадянство вже трохи розкусило, що то є. «Р. М.» буде тим, на чім він собі лоба зломить, бо накидається аж занадто вже суб'єктивно.

Але у Вашому листі сильно мене здивувало, що Доктор І. Крип'якевич «загородив дорогу» Вам до співпраці в «Р. М.». Це рішуче не слушно. Ніде в світі так не робиться в виданнях наукових, — візьміть їх які хоче і знайдете поруч себе авторів, що в житті не мають нічого спільного. Чи Вам приємно бути членом Наукового Товариства разом із Чекаленком? А про те ані Ви, ані я не виходимо з Т-ва. Отож, увольте мою волю і моє сердечне прохання, — пришліть цікавеньку статейку для «Рідної мови».

... «Рідна мова» дуже потребує підтримки. Писав я офіційно до «Просвіти» (на руки проф. І. Брика), — навіть не відповіли... Може Ви на нього вплинете?

Та й Ви маєте багато таких знайомих, що могли б підтримати Фонд Рідної мови. — Дякую сердечно за обіцянку американської помочі. Але чи я її дочекаюся, чи недуга моя скоріше зробить своє — хто знає.

Р. С. Додаю чеки — може когось заохотите до передплати» [12, 241–242].

Лист за 29 вересня 1934 р. також сповнений і вірою в перспективність журналу, і тривогою за його майбуття в умовах безгрошів'я, і

бажанням максимально долучити до національної справи авторитет адресата:

«Через те, що Ви так сердечно поставилися до «Рідної мови», вирішив я написати до Вас оцього листа, щоб вяснити стан «Р. М.».

1. Матеріальне положення «Р. М.» дуже слабеньке і це не дає змоги розбудуватися, більше того — загрожує його існуванню.

2. А між тим «Р. М.» нам конечно потрібна й сумлінно виконує свої обов'язки.

Ось через це й звертаюся до Вас, як до людини, що довгі роки стояла на чолі найвищої нашої наукової інституції з сердечним проханням заопікуватися «Р. М.». Думаю, що деякі наші інституції мусили б прийти бодай із малою допомогою «Р. М.», бо ж «Р. М.» провадить освітню працю головно в Галичині. При Ваших зв'язках Вам не трудно це зробити, і це була б реальна допомога.

Крім цього, сердечно прошу Вас поагітувати трохи про «Р. М.» серед Ваших знайомих, — можна б, певне, зібрати так який десяток передплатників, будьте ласкаві, пришліть список адрес. М. Терлецькому вислано «Р. М.» і «Бібліотеку» за 1934 р.

Дуже Вас прошу прислати обіцяного листа про «Р. М.», — це буде їй великою духовною підпорою. Коли можна — заохотьте до цього і інших. Не штука робити культурну роботу з допомогою сотні тисяч злотих від Мін. — я створив культурну інституцію без гроша в кишені.

Взагалі ж сердечно прошу Вас стати правдивим опікуном «Р. М.», бо вона того варта» [12, 248].

Епістолярій 1935 року також заповнений клопотами І. Огієнка про «Рідну мову». В одному з листів цього року він радісно сповіщав К. Студинського про те, що статей до журналу надіслано стільки, що вистачить на рік роботи [11, 20]. Прагнучи підтримувати статус «Рідної мови» як часопису наукового, а не політичного (лист К. Студинському від 9 квітня 1935 р.), І. Огієнко, наприклад, вагався, чи варто друкувати в журналі спогади П. Скоропадського про гетьманат 1918 року (він поділився цими ваганнями з К. Студинським пізніше, в листі від 2 червня 1935 р. [17, 163]).

І. Огієнка турбує необхідність узгодження (зокрема, для «Рідної мови») правописної кодифікації у наддніпрянській Україні та в Галичині, тож 13 квітня він пише К. Студинському:

«Високодостойний Пане Добродію!

У доповнення до того, що писав Вам, сердечно прошу написати добру статтю: «Боротьба за правопис у Галичині» (боротьба за йоти, за фонетику). Покажіть, як непотрібно витрачалася енергія по-пустому! А тепер те саме роблять з апострофом, роблять ті самі (духовенство або з їхніх сфер). Тільки Ви можете дати таку об'єктивну солідну статтю. Дуже прошу й чекаю!

Спасибі за коректу. Вибачте що післано Вам без І коректи (щоб час виграти). Все, що Ви зазначили, я виправив уже до Вас» [12, 256].

До постійної співпраці в «Рідній мові» І. Огієнко запросив і Євгена-Юліана Пеленського (1908–1956) — західноукраїнського бібліографа, літературознавця, музеєзнавця, видавця, педагога, упорядника книжок, автора передмов і приміток до книг, громадського діяча [2, 280]. Так, у листі від 28 грудня 1933 р. йдеться про неймовірні труднощі, з якими довелося зіткнутися видавцеві й про титанічні зусилля редактора в подоланні тих труднощів: «Рідна мова» насилу дише — передплатників мало, не знаю, що й робитиму... Сердечно прошу Вас також взяти ближче інтереси «Рідної мови». Ви добре розумієте, як потрібний такий журнал. За один рік він таки немало зробив. І шкода буде, коли, за браком коштів, він мусить або завмерти, або жевріти» [9, 46; 17, 166].

Але справа з виданням журналу налагодилася, і вже наступного, 1934 р. в листі до Є.-Ю. Пеленського від 9 вересня І. Огієнко звертається до адресата з проханням використати свої зв'язки з західноукраїнськими інтелектуалами для розширення автури часопису [17, 167]. У цей час І. Огієнко робив «перші кроки до здійснення великомасштабного задуму — створення неповторного покажчика «Бібліографія української мовознавчої бібліографії». Важливо було показати всьому науковому світу, якою багатою і давньою є українська мова, як довго і наполегливо доводилося боротися кращим представникам українського народу за право повнокровного існування цієї мови, як багато було в цій справі самовідданих подвижників і якими рясними в усі часи були дослідження нашої мови.

Справу укладання такої бібліографії Огієнко доручив Є. Пеленському. Про це він просив свого духовного побратима в одному з листів до Львова. Пеленський загорівся ідеєю і швидко зреалізував її» [16, 385]. Наведемо згаданий лист І. Огієнка до Є.-Ю. Пеленського від 28 грудня 1933 р., бо він демонструє, в яких умовах творилася тоді на польських теренах українська духовна культура: «Сердечно Вам дякую за Вашу цінну Бібліографію. З чергового числа (цебто 3-го, бо 2-ге вже складене) буду її друкувати. Боюсь тільки, чи зможу дати Вам відбитки. «Рідна мова» насилу дише, — передплатників мало, не знаю, що далі й робитиму. Сподівався, що в грудні трохи передплатників прибуде, — але сподівання не справдилися... Сердечно Вас прошу стати постійним співробітником «Рідної мови» й подавати бібліографію до кожного числа. Не багато, але хоч ½ ст. (одну шпальту) можна містити. Напр.: українське мовознавство за 1933 рік, поділивши його на відповідні розділи. Можна б і за 1930–1933 роки, як хочете. Можна б окремі питання опрацювати за довші роки. До Вашої статті додаю кілька праць, що Ви їх опустили» [6, 303]. Фактично І. Огієнко був

співавтором Є.-Ю. Пеленського в бібліографічних покажчиках, але не афішував цього, бо вважав це неетичним, зважаючи на велику кількість його, Огієнкових, праць у цій бібліографії [6, 305].

Описана ситуація свідчить про те, що на цей час Огієнко та Пеленський були не просто співробітниками й однодумцями, — вони стали людьми близькими, симпатиками. А наскільки Є.-Ю. Пеленський «загорівся» згаданою ідеєю І. Огієнка і як просунув її, свідчить те, що «з четвертого числа (за 1934 рік) «Рідна мова» почала публікацію «Бібліографії української мовознавчої бібліографії». Друкувалася вона з продовженням до десятого числа часопису і в загальному обсязі має близько двадцяти журнальних сторінок. Унікальність і цінність цієї бібліографії передусім у тому, що в ній зібрані найголовніші покажчики книжкових видань, наукових праць, статей, оглядів як українських, так і зарубіжних авторів з тієї чи іншої ділянки вивчення та популяризації української мови, що друкувалися в різний час у різних країнах. Окрім покажчиків, виданих у Києві, Харкові, Львові, Петербурзі, зустрічаємо тут і краківські, берлінські, празькі, кембриджські видання, присвячені оглядам вивчення нашої мови» [16, 385]. І коли 1934 року Є.-Ю. Пеленський випустив у Львові «Бібліографію української бібліографії» окремою книжкою (це була бібліографія вже не суто мовознавча, а більш широка, включаючи й художню літературу), то І. Огієнко наступного року прорецензував цю публікацію «молодого бібліографа» у другому числі «Рідної мови», зазначивши, що «бібліографія — це праця тяжка, непоказна і невдячна», це «праця на чорному дворі науки» (слова академіка В. Перетца); «головну основу бібліографії української бібліографії ми вже, таким чином, маємо, а доповнити її, перевидавши, буде вже діло не таке трудне» [6, 309–310]. Крім того, І. Огієнко запрошує Є.-Ю. Пеленського регулярно подавати оглядові статті про сучасний літературний процес у Галичині [2, 280].

Висновки

Розглянуті нами матеріали свідчать про те, що Іванові Огієнку вдавалося протягом 1933–1939 рр. залучити до праці на шпальтах місячного журналу «Рідна мова» — задля підвищення його загальноукраїнської значущості на еміграції та задля реалізації творчого потенціалу — видатних белетристів (С. Черкасенка, Б.-І. Антонича, А. Чайковського) та критиків-літературознавців (Л. Білецького, К. Студинського), Є.-Ю. Пеленського). Листування І. Огієнка з ними засвідчило як колосальні труднощі, з якими стикався видавець (нестача фінансів, брак передплатників, перешкоди з боку польської влади та «своїх» заздрісників), так і героїчний стоїцизм патріота в доланні цих труднощів; воно зберегло цінні й тактовні поради та пропозиції, з якими він звертався до своїх колег-побратимів.

Досліджувана нами тема ще далеко не вичерпана, бо дослідникам варто було б ще проаналізувати участь у творенні Огієнкової «Рідної мови» таких визнаних літераторів, як О. Олесь, Н. Королева, В. Королів-Старий, В. Дорошенко, Я. Гординський.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Воротняк Т.* «Наша культура» як продовження програми однойменного варшавського часопису / Т. Воротняк // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник (серія історична та філологічна) . — Випуск III. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет, 2006.
2. *Качкан В.* Хай святиться ім'я твоє: українознавство та пресологія (XIX — перша половина XX ст.) / В. Качкан. — Книга третя. — Львів: Фенікс, 1998. — 368 с.
3. *Коваленко Б.* Аналіз творчості Степана Руданського на сторінках журналу «Рідна мова» Івана Огієнка / Б.Коваленко // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник (серія історична та філологічна) [гол. ред. О. М. Завальнюк, відпов. ред. Є. І. Сохацька]. — Випуск VIII. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011.
4. *Коваленко Н.* Популяризація діалектологічних досліджень на сторінках журналу «Рідна мова» Івана Огієнка / Н. Коваленко // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник (серія історична та філологічна) [гол. ред. О. М. Завальнюк, відпов. ред. Є. І. Сохацька]. — Випуск VIII. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011.
5. *Ляхоцький В.* Просвітитель: видавничо-редакційна діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона) / В. Ляхоцький. — К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2000. — 528 с.
6. *Ляхоцький В.* Тільки книжка принесе волю українському народові...: книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона) / В. Ляхоцький. — К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2000. — 664 с.
7. *Марчук Л.* Сучасники про стиль перекладу Біблії Іваном Огієнком (за матеріалами часопису «Віра й культура», Вінніпер) / Л. Марчук // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник (серія історична та філологічна). — Випуск IX [О. М. Завальнюк (гол. ред.), Є. І. Сохацька (відп. ред.) та ін.]. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012.
8. *Марчук Л.* Термінологія на сторінках часопису Івана Огієнка «Рідна мова» (1933–1935 рр.) / Л. Марчук // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник (серія історична та філологічна). — Випуск VII [редкол.: О. М. Завальнюк (гол. ред.), Є. І. Сохацька (відп. ред.) та ін.]. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010.
9. *Огієнко І.* Історія українського друкарства / І. Огієнко. — К. : Либідь, 1994. — 448 с.
10. *Огієнко І.* Історія української літературної мови / І. Огієнко. — К. : Наша культура і наука, 2001. — 440 с.
11. *Опанасюк О.* Рідне слово на чужині: Іван Огієнко — редактор і видавець / О. Опанасюк. — Житомир : Перевесло, 2004. — 48 с.
12. *Пам'ятки: епістолярна спадщина Івана Огієнка (митрополита Іларіона) (1907–1968).* — Том другий / Ред. колегія: Ляхоцький В. П. (гол. ред.), Матяш І. Б. (заст. гол. ред.), Федорова Л. М. (відп. секр.) та ін. — Київ, 2001. — 478 с.
13. *Сохацька Є.* Митрополит Іларіон (Іван Огієнко): «... молюся за ревного Будівничого Церков Божих і щедрого жертводавця на них...» Івана Мазепу (за сторінками «Віри й культури», 1953-1967) / Є. Сохацька // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник (серія історична та філологічна). — Випуск VI [редкол.: Є. І. Сохацька (відп. ред.), О. М. Завальнюк (голова) та ін.]. — Кам'янець-

Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2009.

14. *Сохацька Є.* «Молюся за весь рідний край...»: штрихи до життєпису Івана Огієнка та його культурологічної діяльності / Є. Сохацька. — Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2007. — 276 с.
15. *Сохацька Є.* На чатах рідного слова: Іван Огієнко проти русифікаторської мовної політики в Україні повоєнного часу (за матеріалами «Віри й культури» 1953–1967 рр.) / Є. Сохацька // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник (серія історична та філологічна) [гол. ред. О. М. Завальнюк, відпов. ред. Є. І. Сохацька]. — Випуск VIII. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011.
16. *Тимошик М.* «Лишуть навіки з чужиною...»: митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження / М. Тимошик. — Вінніпег-Київ: Український православний Собор Св. Покрови — Наша культура і наука, 2000. — 548 с.
17. *Тіменик З.* Іван Огієнко (Митрополит Іларіон). 1882–1972: життєписно-бібліографічний нарис / З. Тіменик. — Львів, 1997. — 230 с.

REFERENCES

1. *Vorotniak, T.* (2006). «Nasha kultura» yak prodovzhennia prohramy odnoimennoho varshavskoho chasopysu: Ivan Ohienko i su chasna nauka ta osvita: naukovyi zbirnyk (seriia istorychna ta filolohichna) [«Our culture» as a continuation of the same name program in the Warsaw magazine: Ivan Ohienko and contemporary science and education: scientific collection (historical and philological series)]. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi National University, № III (in Ukrainian).
2. *Kachkan, V.* (1998). Khai sviatytsia imia tvoie: ukrainoznavstvo ta presolohiia (XIX — persha polovyna XX stolittia) [Let your name be holy: Ukrainian studies and pressology (XIX - first half of XX century)]. Lviv: Feniks, № 3, p. 368 (in Ukrainian).
3. *Kovalenko, B.* (2011). Analiz tvorchosti Stepana Rudanskoho na storinkakh zhurnalu «Ridna mova» Ivana Ohienka: Ivan Ohienko i su chasna nauka ta osvita: naukovyi zbirnyk (seriia istorychna ta filolohichna) [Analysis Stepan Rudansky's creativity in the pages of the «Native language» magazine by Ivan Ohienko: Ivan Ohienko and contemporary science and education: scientific collection (historical and philological series)]. (O. M. Zavalniuk, Ed.). Kamianets-Podilskyi: Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University, № VIII (in Ukrainian).
4. *Kovalenko, N.* (2011). Populiaryzatsiia dialektolohichnykh doslidzhen na storinkakh zhurnalu «Ridna mova» Ivana Ohienka: Ivan Ohienko i su chasna nauka ta osvita: naukovyi zbirnyk (seriia istorychna ta filolohichna) [Popularization of dialectological research in the pages of the «Native Language» magazine by Ivan Ohienko: Ivan Ohienko and contemporary science and education: scientific collection (historical and philological series)]. (O. M. Zavalniuk, Ed.). Kamianets-Podilskyi: Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University, № VIII (in Ukrainian).
5. *Liakhotskyi, V.* (2000). Prosvitytel: vydavnycho-redaktsiina diialnist Ivana Ohienka (mytropolity Ilariona) [Illuminator: publishing and editing activity of Ivan Ohienko (Metropolitan Ilarion)]. Kyiv: Publishing house of Elena Telihi, p. 528 (in Ukrainian).
6. *Liakhotskyi, V.* (2000). Tilky knyzhka prynese voliu ukrainskomu narodovi...: knyha, biblioteka, arkhiv u zhytti ta diialnosti Ivana Ohienka (mytropolity Ilariona) [Only the book will bring the will to the Ukrainian nation ...: a book, a library, archive in the life and activities of Ivan Ohienko (Metropolitan Ilarion)]. Kyiv: Publishing house of Elena Telihi, p. 664 (in Ukrainian).
7. *Marchuk, L.* (2012). Suchasnyky pro styl perekladu Biblii Ivanom Ohienkom (za materialamy chasopysu «Vira y kultura», Vinnipeh): Ivan Ohienko i suchasna nauka ta osvita: naukovyi zbirnyk (seriia istorychna ta filolohichna) [Contemporaries of the Bible translation style by Ivan Ohienko (based on the «Faith and Culture» magazine materials, Winnipeg): Ivan Ohienko and contemporary science and education:

- scientific collection (historical and philological series)]. (O. M. Zavalniuk, Ed.). Kamianets-Podilskyi: Ivan Ohiienko Kamianets-Podilskyi National University, № IX (in Ukrainian).
8. *Marchuk, L.* (2010). Terminolohiia na storinkakh chasopysu Ivana Ohiiienka «Ridna mova» (1933–1935 rr.): Ivan Ohiienko i suchasna nauka ta osvita: naukovyi zbirnyk (seriia istorychna ta filolohichna) [Terminology in the pages of Ivan Ohiienko's magazine «Native Language» (1933-1935): Ivan Ohiienko and contemporary science and education: scientific collection (historical and philological series)]. (O. M. Zavalniuk, Ed.). Kamianets-Podilskyi: Ivan Ohiienko Kamianets-Podilskyi National University, № VII (in Ukrainian).
 9. *Ohiienko, I.* (1994). Istoriiia ukrainskoho drukarstva [The history of Ukrainian printing]. Kyiv: Lybid, p. 448 (in Ukrainian).
 10. *Ohiienko, I.* (2001). Istoriiia ukrainskoi literaturnoi movy [History of the Ukrainian literary language]. Kyiv: Nasha kultura i nauka, p. 440 (in Ukrainian).
 11. *Opanasiuk, O.* (2004). Ridne slovo na chuzhyni: Ivan Ohiienko — redaktor i vydavets [Native word in a foreign country: Ivan Ohiienko is an editor and publisher]. Zhytomyr: Pereveslo, p. 48 (in Ukrainian).
 12. *Liakhotskyi, V. P., Matiash, I. B., Fedorova, L. M.* (Eds.) (2001). Pamiatky: epistoliarna spadshchyna Ivana Ohiiienka (mytropolyta Ilariona) (1907-1968) [Sights: Epistolary Legacy of Ivan Ohiienko (Metropolitan Ilarion) (1907-1968)]. (Vol. 2). Kyiv: (N. p.), p. 478 (in Ukrainian).
 13. *Sokhatska, Ye.* (2009). Mytropolyt Ilarion (Ivan Ohiienko): «... moliusia za revnoho Budivnychoho Tserkov Bozhykh i shchedroho zhertvodavtsia na nykh...» Ivana Mazepu (za storinkamy «Viry y kultury», 1953-1967): Ivan Ohiienko i suchasna nauka ta osvita: naukovyi zbirnyk (seriia istorychna ta filolohichna) [Metropolitan Ilarion (Ivan Ohiienko): «... pray for the jealous building of the God's Churches and the generous donor to them ...» Ivan Mazepa (in the pages of «Faith and Culture», 1953-1967): Ivan Ohiienko and contemporary science and education: scientific collection (historical and philological series)]. (O. M. Zavalniuk, Ed.). Kamianets-Podilskyi: Ivan Ohiienko Kamianets-Podilskyi National University, № VI (in Ukrainian).
 14. *Sokhatska, Ye.* (2007). «Moliusia za vves ridnyi kraj...»: shtrykhy do zhyttiepysu Ivana Ohiiienka ta yoho kulturologichnoi diialnosti [«I pray for all my native land ...»: strokes for the biography of Ivan Ohiienko and his cultural-linguistic activity]. Kamianets-Podilskyi: Moshak M. I. PE, p. 276 (in Ukrainian).
 15. *Sokhatska, Ye.* (2011). Na chatakh ridnoho slova: Ivan Ohiienko proty rusyfikatorskoi movnoi polityky v Ukraini povoiennoho chasu (za materialamy «Viry y kultury» 1953–1967 rr.): Ivan Ohiienko i suchasna nauka ta osvita: naukovyi zbirnyk (seriia istorychna ta filolohichna) [On the waiting of the native word: Ivan Ohiienko against the Russification language policy in post-war Ukraine (based on the materials of «Faith and Culture» 1953-1967): Ivan Ohiienko and contemporary science and education: scientific collection (historical and philological series)]. (O. M. Zavalniuk, Ed.). Ivan Ohiienko Kamianets-Podilskyi National University, № VIII (in Ukrainian).
 16. *Tymoshyk, M.* (2000). «Lyshus naviky z chuzhynoiu...»: mytropolyt Ilarion (Ivan Ohiienko) i ukrainske vidrodzhennia [«I'll be left forever with a stranger ...»: Metropolitan Ilarion (Ivan Ohiienko) and the Ukrainian Renaissance]. Vinnipeg-Kyiv: Intercession of the Theotokos, Nasha kultura i nauka, p. 548. (in Ukrainian).
 17. *Timennyk, Z.* (1997). Ivan Ohiienko (Mytropolyt Ilarion) 1882–1972: zhyttiepysno-bibliografichniy narys [Ivan Ohiienko (Metropolitan Ilarion) from 1882 to 1972): a biographical and bibliographic essay]. Lviv: p. 230 (in Ukrainian).

WARSAW MAGAZINE “RIDNA MOVA” (NATIVE LANGUAGE) IN THE UKRAINIAN INFORMATION SPACE IN POLAND (THE 30s OF THE XXth CENTURY)

Lietskin Mykhailo,

Candidate of Sciences (Philology), Professor

Zhytomyr I. Franko State University

40 Berdychivska str.

10002, Zhytomyr, Ukraine

e-mail: michaelangelo@i.ua

The article deals with facts of cooperation of outstanding belles-lettres writers (S. Cherkasenko, B.-I. Antonych, A. Chailovskyi) and scientists (L. Biletskyi, K. Studynskyi, Ye. Pelenskyi) in a monthly magazine «The Native language» («Ridna Mova») which was issued in Poland by Ukrainian professor Ivan Ohienko during the 30s of the XXth century. This cooperation facilitated its significance for emigration and its realization of creative potential. Among prominent authors, whose works were published in «The Native language» for the first three years of its existence one should mention Andrii Chaikovkyi (1857–1935) — Ukrainian writer (story collection «From Court-Room», stories «Oliunka», «In an Extraneous Nest», «Underage boy») (infant, juvenile), social activist, Doctor of Law, who came from Halychyna [5, p. 139; 16, p. 373]. In the first issue of the journal he published the address «Concerning our writer's language», where he paid special attention to studying and scientific analysis of Ukrainian dialects as a source of language enrichment. Ivan Ohienko tried to unite all the compatriots who lived beyond the borders of the Great Ukraine. The services of this prominent Ukrainian enlightener in this uniting people are difficult to overestimate. He remained true to himself as a professor-linguist, who was interested in the struggle for all-Ukrainian unitary literary language. Ohienko's letters exposed the difficulties he faced (lack of finance, lack of subscribers, obstacles caused by Polish authorities and «native» envious persons) as well as his heroic stoicism of the patriot in overcoming these difficulties. In his letters one can also find valuable and tactful advice and propositions, which he addressed to coworkers-sworn brothers, the detailed analysis of literary works of Ukrainian writers and literary critic thoughts on the pages of monthly «The Native language» («RidnaMova»).

Key words: monthly magazine, publication, writer, poet, novelist, article.